

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -

גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים

ליום 30 ביוני 2021

Q2

תוכן העניינים

8	א. מבוא
8	1. מידע צופה פני עתיד
8	2. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
9	1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	2. הערכת הסיכונים וניהולם
10	3. חומרת גורמי סיכון
11	4. סיכונים מובילים ומתפתחים
13	5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה
14	6. הפסקת פרסום ריביות הליבור
14	7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
15	ג. הון ומינוף
15	1.1. הרכב ההון
17	2.2. הלימות ההון
19	3.3. יחס מינוף
21	ד. סיכון אשראי
22	1.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי
26	2.2. חשיפות לסיכוני אשראי
31	3.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
36	4.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
40	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי
41	ו. סיכון שוק
41	1.1. סיכון שוק בתיק למסחר
43	2.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
45	3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
45	ז. סיכון נזילות
51	ח. סיכון תפעולי
51	ט. סיכון ציות
52	י. סיכון משפטי
52	יא. סיכון מוניטין
52	יב. סיכון רגולציה
52	יג. סיכון כלכלי
52	יד. סיכון אסטרטגי
53	טו. סיכון סביבתי
53	טז. סיכון מודל

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

לוח ב-2: חומרת גורמי הסיכון

לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

הון ומינוף

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה,

שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי

לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים

לוח ד-7: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

לוח ד-8: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

לוח ד-9: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לוח ד-10: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

לוח ד-12: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

לוח ד-13: טבלת הפחתת סיכון אשראי

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכויי אשראי של צד נגדי

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

סיכון שוק

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

סיכון נזילות

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

9
11
14

15
19
20

23
24
24
25
26
30
31
32
33
33
34
35
36
37

40
40

41
42
42
43
44
44
45

46
50

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 ביוני 2021". המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020", עם הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 ועם תמצית הדוחות הכספיים.

בכבוד רב,

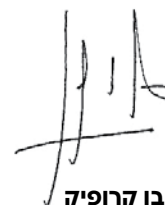
אמיר בכר

משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 15 באוגוסט 2021

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות ההערכות ו/או לשינויים בתוכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על פי הנחיות בנק ישראל, הצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם ל"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים". במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 ביוני 2021".

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
30 ביוני 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	31 במרץ 2021	30 ביוני 2021	
במיליוני ש"ח					
הון זמין					
38,300	39,202	40,070	41,012	42,445	הון עצמי רוברד 1
37,754	38,712	39,636	40,634	42,123	הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
38,788	39,690	40,558	41,256	42,689	הון רוברד 1
37,754	38,712	39,636	40,634	42,123	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
48,518	50,122	50,779	51,472	51,885	הון כולל
45,598	47,264	48,288	49,331	51,070	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
נכסי סיכון משוקללים					
340,944	339,961	347,762	351,373	365,659	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
341,676	340,616	348,341	351,876	366,085	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
11.23%	11.53%	11.52%	11.67%	11.61%	יחס הון עצמי רוברד 1
11.05%	11.37%	11.38%	11.55%	11.51%	יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
11.38%	11.67%	11.66%	11.74%	11.67%	יחס הון רוברד 1
11.05%	11.37%	11.38%	11.55%	11.51%	יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
14.23%	14.74%	14.60%	14.65%	14.19%	יחס הון כולל
13.35%	13.88%	13.86%	14.02%	13.95%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
9.26%	9.26%	9.24%	9.23%	9.21%	יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
1.97%	2.27%	2.28%	2.44%	2.40%	יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
556,182	573,323	597,837	620,054	656,533	סך החשיפות
556,475	573,585	598,069	620,255	656,704	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
6.97%	6.92%	6.78%	6.65%	6.50%	יחס המינוף
6.78%	6.75%	6.63%	6.55%	6.41%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
ממוצע לשלושת החודשים השסתימו ביום					
30 ביוני 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	31 במרץ 2021	30 ביוני 2021	
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
137,105	153,840	167,204	185,151	200,377	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
104,419	116,473	119,688	132,963	143,639	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
131%	132%	140%	139%	140%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכניות ההתייעלות.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט ההלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.

2.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר הנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגב' ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי.

הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

לפרטים והרחבה בדבר ממשל ניהול הסיכונים לרבות תפיסת הבקרה, הגורמים האחראים, ועדות דירקטוריון וצוותי הנהלה בזיקה לניהול הסיכונים ראה

[הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

3.3. חומרת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים. לפרטים ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
סיכונים פיננסיים	
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*
1.1	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*
1.2	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית
1.3	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לוויים/קבוצת לוויים
2.	סיכון שוק
2.1	מזה: סיכון ריבית
2.2	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין
2.3	מזה: סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי
3.	סיכון נזילות
סיכונים תפעוליים ומשפטיים	
4.	סיכון תפעולי
4.1	מזה: סיכון סייבר
4.2	מזה: סיכון IT
5.	סיכון משפטי***
סיכונים אחרים	
6.	סיכון מוניטין
7.	סיכון אסטרטגיה ותחרות
8.	סיכון רגולציה וחקיקה
9.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל***
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם***
11.	סיכון ציית
12.	סיכון מודל****

* על רקע שיפור בסביבה הכלכלית הורדה ברבעון שני 2021 רמת סיכון האשראי לבינונית.

** ברבעון ראשון 2021 הועלתה רמת סיכון משפטי לנמוכה-בינונית.

*** על רקע שיפור בסביבה הכלכלית והתחסנות חלקים באוכלוסיה הורדו ברבעון הראשון של 2021 רמות סיכון מצב המשק בישראל ומצב המשק בעולם מגבוהה לבינונית-גבוהה וברבעון השני לבינונית.

**** החל מרבעון ראשון 2021 נוספה התייחסות לסיכון מודל. לפרטים ראה [פרק סיכון מודל להלן](#).

ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד ליציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בהמשכו של דוח זה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. הבנק מעריך ובוחן את התוכנית האסטרטגית לאור שינויים בסביבת המאקרו.

- משבר התפשטות נגיף הקורונה** הינו משבר בעל השלכות מאקרו כלכליות מהותיות המשפיע הן על אופן עבודת הבנק והן על הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים ובכללם סיכון אשראי, סיכוני שוק וסיכון תפעולי. במחצית הראשונה של שנת 2021 חל שיפור בסביבה הכלכלית בישראל זאת על רקע התחסנות חלקים נרחבים מהאוכלוסייה והסרת חלק ניכר מן המגבלות שהוטלו על-ידי הממשלה. עם זאת, עדיין קיימת אי ודאות בנוגע למשך המשבר והשלכותיו העתידיות על פעילות המשק העולמי, המשק המקומי, לקוחות הבנק והבנק עצמו ובהתאם גם על הסיכונים השונים, בפרט על רקע התפשטות זן ה"דלתא" בארץ ובעולם החל מסוף הרבעון השני, המביא לגידול בתחלואה (כולל תחלואת מחוסנים) והחזרת הגבלות מסוימות. לפרטים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה ופרק השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה להלן](#).
- **סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. עקב התפשטות נגיף הקורונה חל תהליך משמעותי של מעבר עובדים לעבודה מרחוק ושינויים נוספים באופן פעילות הבנק, זאת במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון.
 - **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובחו"ל. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, לרבות נידוד חשבונות בנק באופן מקוון, והבנקאות הפתוחה עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית ובכלל זה על הבנק. בשלב זה מוקדם להעריך את ההשפעות של שינויים אלה על הבנק.
 - **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות חדשה מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, פייסבוק, אמזון ועוד), חברות פינטק ובנקים דיגיטליים, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, נידוד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה, כמו גם תחרות במגזר העסקי, העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק, ובכלל זה על מרווחי האשראי שלו. הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית לשנים 2021-2023 הכוללת ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים.
 - **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות.
 - **סיכון סביבתי:** בשנים האחרונות גברה ההבנה בעולם, כי אפשרות של התממשות סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים תפגע בכלכלה ובמקרים קיצוניים עלולה להביא לפגיעה משמעותית בבנקים ובמערכת הפיננסית כתוצאה מהתממשות סיכונים פיננסיים ולא-פיננסיים בטווח הארוך. השפעות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הסיכונים האחרים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי בפעילותו, כמו סיכון אשראי (דרך ההשפעה על החוסן הפיננסי של לווים ושווי ביטחונות), סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. לסיכונים אלו, בדגש על סיכונים האקלים והשפעת תהליכי מעבר לכלכלה מעוטת פליטת גזי חממה, יש מאפיינים ייחודיים של חוסר ודאות. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעות ארוכות הטווח של שינויים אלו על הבנק.
- לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
- לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 החל נגיף הקורונה להתפשט בקצב מהיר ברחבי העולם, ובתגובה לכך ננקטו על-ידי ממשלות בעולם, לרבות בישראל, צעדי התגוננות כגון הגבלת מעבר בין מדינות, אמצעי בידוד וצמצום התקהלויות ותנועה, סגרים, הגבלות על הפעלת עסקים פרטיים ושירותים ממשלתיים ועירוניים ועוד.

הפתיחה של המשק החל מחודש פברואר 2021 הביאה לזינוק בצריכה הפרטית ברבעון השני. הרבעון גם אופיין בעלייה חדה ברכישת דירות חדשות ובביקושי שיא להלוואות לדירה. המדיניות הכלכלית, הן התקציבית והן המוניטרית, נותרה מרחיבה מאוד. עם זאת, לקראת סוף הרבעון השני הממשלה הודיעה על סיום תוכניות המענקים לעסקים ועל סיום תוכנית החל"ת לצעירים מתחת לגיל 45. בנק ישראל שהוסיף לרכוש אגרות-חוב ממשלתיות במהלך הרבעון השני, צפוי לצמצם את הרכישות עד לסיומן בסוף השנה. המדיניות הכלכלית המרחיבה תורמת לשיפור מצב המשק בטווח הקצר, אך השפעתה ארוכת הטווח פחות ברורה. בפרט, המדיניות המרחיבה בעת בה הפעילות במשק מתאוששת הביאה לעלייה בציפיות לאינפלציה, כאשר בשלב זה קשה להעריך אם עליות מחירים אלו הן זמניות או שסביבת האינפלציה עלתה.

במהלך החודשים יולי-אוגוסט החלה להירשם בישראל עלייה בתחלואה בשל התפשטות זן ה"דלתא", שיעור הנדבקים ושיעור החולים קשה עלו לרמות הגבוהות ביותר מאז חודש מרץ השנה. במקביל, החל חיסון האוכלוסייה מעל גיל 60 במנת חיסון שלישית. חלק מהמגבלות חזרו והמשך התפשטות המגפה עשוי להוביל לסגר נוסף.

על אף השיפור במחצית הראשונה של שנת 2021, העלייה במצב התחלואה בעולם וחשש מזנים עמידים לחיסון יוצרים אי וודאות מסוימת לגבי המשך המשבר הבריאותי והשלכותיו. משבר התפשטות הנגיף משפיע לרעה על פעילות המשק בישראל אליו חשופה פעילות הבנק ועשויות להיות לו השלכות על עסקי הבנק, לרבות בגין אפשרות לעלייה בסיכון האשראי ולקשיי נזילות של לווים, הן במגזר העסקי והן במגזר הפרטי. כמו-כן להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית של הבנק.

בהתאם, כחלק מהיערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק. בתרחיש הייחוס הבנק מניח כי התפשטות הנגיף לא תביא להגבלות מהותיות על הפעילות הכלכלית. בהתאם להנחה זו, צמיחת המשק נמשכת וצפויה לעמוד על כ-5.0% בשנת 2021. שיעור האבטלה הרחב צפוי לרדת בהדרגה ל-7.5% בסוף שנת 2021. המדיניות המוניטרית המרחיבה צפויה להיוותר על כנה. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם. ראה [סעיף א.1. לעיל](#) בנוגע לאזהרת מידע צופה פני עתיד.

בהיבט התפעולי ובהיבטי המשכיות עסקית נקט הבנק במהלך המשבר בשורה של תהליכים ואמצעים ובכללם עבודה מרחוק, דילול ו/או פיצול יחידות, שינויים באופן פעילות הסינים והפעילות מול הלקוחות, דחיית תשלומי משכנתאות והלוואות ועוד. זאת בהתאם להנחיות הממשלה ומשרד הבריאות ושינוי רגולציה של בנק ישראל, ובפרט הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250 של הפיקוח על הבנקים המתעדכנת מעת לעת. ככלל, הסיכונים התפעוליים ובכללם סיכונים הסיכונים למשבר והשלכותיו נותרו ובהתאם נשקלים ומיושמים בקורות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, אופן הפעילות המשתנה לאור משבר התפשטות נגיף הקורונה טומן בחובו גידול מסוים בסיכון התפעולי במובנו הרחב. אופן הפעילות משתנה תדיר בהתאם לחומרת התפשטות הנגיף והנחיות הממשלה בנושא, כאשר נכון לעת הזו, הפעילות התפעולית חזרה לשגרה תוך שמירה על ההנחיות. על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים את דרישות ההון מהבנקים במסגרת הוראת שעה (שתוקפה הוארך עד 30 בספטמבר 2021), לפרטים נוספים, ראה [פרק הון ומינוף להלן](#) ו**פרק הון הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה**.

ביום 31 במרץ 2020 החליט דירקטוריון הבנק כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי של הבנק יעמוד על 9.5%. לפרטים בדבר חוזר הפיקוח על הבנקים לעדכון הוראת השעה בדבר אפשרות חזרה לחלוקת דיבידנד ראה [פרק הלימות הון להלן](#). יחס הון עצמי רובד 1 ליום 30 ביוני 2021 הינו 11.61% ויחס המינוף הינו 6.50% לעומת יחס הון עצמי רובד 1 של 11.52% ויחס מינוף של 6.78% ב-31 בדצמבר 2020.

יחס הנזילות הממוצע של הבנק במאוחד עמד על 140% ברבעון שהסתיים ב-30 ביוני 2021 זאת על רקע ההרחבה המוניטרית שמביאה לגידול בפקדונות. מתחילת המשבר ועד ליום 31 דצמבר 2020 רשם הבנק גידול בהוצאה הקבוצתית להפסדי אשראי בסך של כ-1.6 מיליארד ש"ח. זאת בנוסף להוצאות פרטניות בגין לווים המזוהים ספציפית. לפרטים נוספים ראה [דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר 2020](#). במחצית הראשונה של שנת 2021 רשם הבנק הכנסות מהפסדי אשראי שהסתכמו לסך של כ-1,155 מיליון ש"ח (מזה נרשמה בהפרשה הקבוצתית הכנסה בסך של כ-877 מיליון ש"ח). הקיטון בהפרשה הקבוצתית נרשם לנוכח השיפור שחל בפרמטרים המאקרו כלכליים הירידה בהיקפי החובות הבעייתיים והמשך הירידה בהיקף החובות הנמצאים בדחיית תשלומים. בעקבות משבר הקורונה, נכון ליום 30 ביוני 2021, נדחו תשלומי הלוואות (קרן ו/או ריבית) בהיקף של כ-507 מיליון ש"ח, מתוך סך החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, כמפורט בפרק סיכון האשראי להלן.

התנדודיות בשווקים הפיננסיים בתחילת המשבר שהביאה לעלייה באומדני הסיכון של פעילות חדר העסקות של הבנק ולקוחותיו נרגעה בהמשך, והירידה בשווי הנכסים הסחירים התחלפה בהתאוששות ואף ברמות שיא בחלק מהמדדים, זאת על רקע ההרחבות המוניטריות בארץ ובעולם. לפרטים בדבר השפעה על סיכונים השוק ראה [פרק סיכון שוק להלן](#).

לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, וכן לא לאמוד ולכמת את משך המשבר ועומקו ואת השפעתו העתידית על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.

6. הפסקת פרסום ריביות הליבור

החל מסוף שנת 2021, המערכת הפיננסית העולמית צפויה להפסיק לפרסם את ריביות הליבור ולחדול מהשימוש בהן. ריביות אלו מהוות בסיס לצורך חישוב שיעור הריבית החל על מוצרים פיננסיים במטבעות חוץ עיקריים או צמודים למטבעות אלו בריבית משתנה. במסגרת הכוונה לבסס עוגני ריבית חלופיים במטבעות הרלוונטיים, גובשו בעולם, על-ידי גופים כגון ISDA (International Swaps and Derivatives Association) וה-ARRC (Alternative Reference Rate Committee), חלופות לריביות אלו, שפה משפטית חדשה והצעות למנגנוני החלפה. השינוי הצפוי ישפיע בכל תעשיית הבנקאות בעולם ובארץ.

בחודש מרץ 2021 פורסם כי התקבלה החלטה על הפסקת פרסום ריבית הליבור החל מ-1 בינואר 2022 במטבעות הבאים: אירו, לירה שטרלינג, פרנק שוויצרי ויין וכן על הפסקת פרסום עתידית של ריבית הליבור הדולרית החל מ-30 ביוני 2023. באותה עת נקבעו, על-פי החלטות ISDA, שיעורי ההמרה של ריבית הליבור לריביות החדשות במכשירים הנגזרים הנסמכים על הפרוטוקול שלה.

כחלק מהיערכות הבנק לשינויים אלה הוקמה בבנק ועדת היגוי אשר עוקבת אחר הפרסומים הבינלאומיים ובוחנת את השפעת ההחלפה על פעילות הבנק. הוועדה מעדכנת את ההנהלה והדירקטוריון מדי תקופה. במסגרת פעילות הוועדה נערך מיפוי של המוצרים השונים הקיימים בבנק ואשר מתבססים על הריביות שצפויות להעלם, מבוצעים שינויים במסמכים משפטיים וכן נעשות הדרכות לעובדי הבנק וללקוחותיו. כמו-כן, הבנק החל בהערכות להתאמת המערכות הטכנולוגיות לריביות ולמנגנונים החדשים. בסוף חודש ינואר 2020 נשלחו ללקוחות הבנק מכתבים אשר מתארים את השינוי העתידי על-פי המידע שהיה מצוי בבנק באותה עת. בחודש פברואר 2021 נשלח מכתב נוסף הכולל עדכונים על-פי המידע הנוסף שנודע לבנק. לאור חוסר הוודאות לגבי המשך ביצוע התהליך שמושפע כאמור מהחלטות בינלאומיות, אין ביכולתו של הבנק לבצע הערכות כמותיות של השפעת החלפת הריביות. הבנק ימשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים שנובעים מתהליך החלפת הריביות.

ביום 22 במרץ 2020 פרסם ה-FASB הקלות יישום בטיפול החשבונאי בהחלפת חוזים מבוססי ליבור לעוגני ריביות חלופיות. הקלות אילו מתייחסות בעיקר לטיפול בשינוי תנאי חוב וחשבונאות גידור, אשר נועדו לאפשר רציפות בטיפול החשבונאי במצב של החלפת ריבית הליבור בעוגני ריביות חלופיות. הבנק בוחן את יישום הקלות אילו בחוזים הרלוונטיים.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 1 בתמצית הדוחות הכספיים ובאתר הבנק](#).

7. סקירת נכסי סיכון משוקללים

לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	31 במרץ 2021	30 ביוני 2021	
	במיליוני ש"ח		
	40,165	321,322	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
	800	6,400	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
	343	2,744	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
	2	13	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
	1,153	9,221	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
	42,463	339,700	סך-הכל סיכון אשראי
	401	3,209	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
	2,844	22,750	24 סיכון תפעולי
	45,708	365,659	27 סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בשיעור של 12.5%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

ג. הון ומינוף
ג.1. הרכב ההון
 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

	30 ביוני 2020	30 ביוני 2021	
	8,183	8,183	8,199
	32,682	30,951	35,455
	(992)	(1,110)	(1,340)
	10	12	10
	39,883	38,036	42,324
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים			
1			הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2			עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3			רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5			מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6			הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים			
10			מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11			סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14			רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
21			מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26			התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26			מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26			מזה: בגין תוכניות ההתייעלות
26			מזה: בגין מס שכר
26			מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
28			סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29			הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף			
הון רובד 1 נוסף - מכשירים			
33			מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36			הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף - ניכויים			
43			סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44			הון רובד 1 נוסף
45			הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

	30 ביוני 2020	30 ביוני 2021	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
הון רוברד 2			
הון רוברד 2 - מכשירים והפרשות			
46	700	710	מכשירים שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רוברד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
47	17	14	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	5,490	4,226	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49	1,560	241	מזה: מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רוברד 2
50	4,014	4,246	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
51	10,221	9,196	הון רוברד 2 לפני ניכויים
הון רוברד 2 - ניכויים			
57	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רוברד 2
58	10,221	9,196	הון רוברד 2
59	50,779	51,885	סך ההון
נכסי סיכון משוקללים			
	347,218	340,418	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
	320,605	312,221	מזה: נכסי סיכון אשראי
	3,447	3,209	מזה: נכסי סיכון שוק
	23,166	22,750	מזה: נכסי סיכון תפעולי
60	347,762	340,944	סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון וקריות לשימור הון			
61	11.52%	11.23%	הון עצמי רוברד 1
62	11.66%	11.38%	הון רוברד 1
63	14.60%	14.23%	ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים			
69	9.24%	9.26%	יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש הינו 10% ובתקופת הוראת השעה הינו 9%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלואאות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלואאות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה
71	12.50%	12.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5% ובתקופת הוראת השעה הינו 12.5%. הנתונים ליום 30 ביוני 2020 וליום 31 בדצמבר 2020 עודכנו לאור הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלואאות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רוברד 1 בלבד
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72	1,599	1,473	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	423	476	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
75	3,893	3,830	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות רוברד 2			
76	5,378	5,068	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רוברד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	4,014	3,909	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רוברד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
82	488	488	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
83	1,046	1,044	סכום שנוכה מהון רוברד 1 נוסף בשל התקרה
84	3,051	1,526	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	-	סכום שנוכה מהון רוברד 2 בשל התקרה

ג.2. הלימות ההון

ג.2.א. יעד הלימות ההון

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)" ("הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם לחוזר נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9% (לעומת 10% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 12.5% (לעומת 13.5% לפני השינוי). תוקפה הראשוני של הוראת השעה היה למשך שישה חודשים והיא הוארכה בחודש ספטמבר 2020 בשישה חודשים נוספים (עד 31 במרץ 2021). ההקלה בדרישות ההון תחול עד תום 24 חודשים מתום תוקף הוראת השעה ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף הוראת השעה או יחסי ההון שחלו על הבנק טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ביום 22 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021 וכן קובע כי בתקופה של ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3 מיחס ההון המזערי לא תחשב כחריגה מהוראת השעה.

ליחסי ההון המזעריים התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק (שהינו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד) על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 ביוני 2021 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.21% ו-12.5%, בהתאמה (במקום 10.29% ו-13.5% ללא הוראת השעה). יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצוץ הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצוץ האחרונים שבוצעו.

בהודעה שפרסם הפיקוח על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, הוא ביקש מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת הפיקוח וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ל-9.5%. עם פקיעת הוראת השעה (30 בספטמבר 2021) וככל שלא תוארך או תעודכן, בכוונת הדירקטוריון לעדכן את היעד הפנימי ליחס הון עצמי רובד 1 לשיעור של 10.5%.

ג.2.ב. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

דיבידנדים

לאור אי הודאות שהיתה קיימת ביחס לחקירת הרשויות האמריקאיות עבור לאישור ההסדרים עימן, מטעמי שמרנות ובתיאום עם בנק ישראל החל מהרבעון השני של 2018 לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד מרווחים שוטפים, זאת מבלי לשנות ממדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק. על רקע הודעת הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרץ 2020 והוראת שעה שקבע (ראה [סעיף 2 לעניין הלימות הון בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#)) בקשר עם התפשטות נגיף הקורונה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020, כי לאור אי הודאות בתנאים המאקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראות ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים. ביום 26 ביולי 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראת השעה לפיו לאור המגמה הגוברת של יציאה ממשבר הקורונה ולאור איתנותם של הבנקים בישראל שמאפשרת להם לתמוך בפעילות הכלכלית של המשק, אין מניעה שבנקים יבחנו חלוקת דיבידנד (גם בתקופת הוראת השעה) על בסיס גישה זהירה ושמרנית הלווקחת בחשבון את רמת אי הודאות הגבוהה של המשך משבר הקורונה והשלכותיו העתידיות. עוד ציין הפיקוח כי חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי שנת 2020 אינה נחשבת כתכנון הון זהיר ושמרני. בהמשך לכך, ביום 1 באוגוסט 2021 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך של 616.8 מיליון ש"ח, המהווה 30% מהרווח הנקי של הבנק בשנת 2020. להערכת הבנק, עודפי ההון שנצברו וקיימים, יאפשרו חזרה למתווה של חלוקות מרווחים שוטפים, וזאת בכפוף למבחנים על-פי דין, התפתחויות בנוגע למשבר הקורונה, הנחיות ועמדות רגולטוריות כפי שתהיינה ותוצאות הבנק.

ג.2.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

התייעלות תפעולית

במסגרת חוזרי הפיקוח על הבנקים ניתנו הקלות לבנקים שיבצעו התייעלות בכח אדם והתייעלות בתחום הנדל"ן. ממועד מתן ההקלות הכריז הבנק על תוכניות התייעלות בכח אדם בהיקף כולל של 1,114 מיליון ש"ח, נטו מהשפעת מס. השפעת התוכניות האמורות נזקפה להון, ולצרכי חישוב יחס הון ויחס מינוף מופחתת מההון הפיקוחי על פני 5 שנים, ממועד תחילת היישום של כל תוכנית. יתרת השפעת ההקלות בגין תוכניות התייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 מוערכת בכ-0.1% ליום 30 ביוני 2021.

שלוחת הבנק בתורכיה

על רקע המצב הכלכלי והפוליטי בתורכיה ובמסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט לפעול למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף. בהתאם לכך, הבנק פועל להקטנה הדרגתית של תיק האשראי של בנק פוזיטיף.

בחודש פברואר 2021 התקשר הבנק, יחד עם בעל מניות המיעוט, בהסכם למכירת מלוא החזקות הצדדים (100%) בבנק פוזיטיף לרוכש. העסקה הייתה כפופה לקבלת אישורים רגולטוריים עד ליום 30 ביוני 2021. ביום 29 ביולי 2021 התקבל אישור המפקח על הבנקים התורכי לעסקה ולאחריו לא נדרשים אישורים רגולטוריים נוספים. הצדדים מנהלים משא ומתן בנוגע להשלמת העסקה. אין ודאות כי העסקה תושלם או לגבי אופן השלמתה ותוצאותיה. זאת גם בהתחשב במצב הכלכלי בתורכיה ובנסיבותיו של בנק פוזיטיף. בעל מניות המיעוט בבנק פוזיטיף, לו קיימות טענות כנגד הבנק בנוגע להשפעה לכאורה של הבנק על ניהול בנק פוזיטיף, ואשר עליהן התחייב לוותר בכפוף להשלמת עסקת המכירה, פתח בהליכים משפטיים (בעצמו ועל-ידי דירקטורים מטעמו) כנגד בנק פוזיטיף במטרה לבטל החלטות שקיבלה האסיפה הכללית של בנק פוזיטיף.

בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מבנק ישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיף, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בחישוב יחס ההון המאוחד בלבד, באופן הבא:

- החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.
 - החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 600% לכל הפחות.
- בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 הבנק שיקלל את נכסי הסיכון בגין בנק פוזיטיף ב-300% וההשפעה על הדוחות לרבעון הראשון של שנת 2020 הייתה קיטון ביחס הון עצמי רובד 1 של כ-0.04%. החל מיום 1 בינואר 2021 הבנק שיקלל את נכסי הסיכון בגין בנק פוזיטיף ב-600% וההשפעה למועד המעבר הינה קיטון נוסף ביחס הון עצמי רובד 1 של כ-0.04%.

בחודש יוני 2021 הבנק חידש קו אשראי לבנק פוזיטיף בסך של כ-50 מיליון דולר בשיעור ריבית נמוך מתנאי השוק (לפרטים ראה [פרק הון, הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2020](#)). מועד פרעון קו האשראי נקבע לדצמבר 2021 או עד למועד השלמת מכירת בנק פוזיטיף – המוקדם מביניהם. לדרישת הפיקוח על הבנקים בישראל, בשל התמחור האמור נוכתה יתרת קו האשראי מההון הפיקוחי. בנק פוזיטיף קיבל הודעה מרשויות המס בתורכיה בקשר עם ביקורת מס לשנת 2018, לפיה לגישתן תמחור קו האשראי הינו גבוה מתנאי השוק ולפיכך סכומי הריבית המשולמים בגינו ייחשבו וימוסו כתשלום דיבידנד.

השפעת היישום הצפוי של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים על הון הפיקוחי

תאגידים בנקאיים נדרשים לזקוף לעודפים ביום 1 בינואר 2022 את השפעת היישום לראשונה של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים. בחודש דצמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לפיו, במידה והיישום לראשונה יגרם לקיטון בהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, נטו מהשפעת המס, רשאי התאגיד הבנקאי לכלול קיטון זה בהדרגה על פני 3 שנים.

הבנק נערך ליישום ההוראה ובשלב זה לא ניתן לאמוד את השפעתה. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.1 ד. בתמצית הדוחות הכספיים](#).

יישום דירוגי אשראי חיצוניים

החל מהרבעון הראשון לשנת 2021, עבר הבנק לשימוש במדרג אחד בלבד לצרכי מדידת הלימות הון (כמתאפשר בהוראות בנק ישראל) במקום שימוש בדירוג הנמוך מבין שני מדרגים כפי שנהג הבנק עד כה. החברה המדרגת שתישאר בשימוש היא חברת Standard & Poor's (S&P). השפעת המעבר למדרג אחד למועד המעבר הינה עלייה של כ-0.12% ביחס הון עצמי רובד 1 ועלייה של כ-0.16% ביחס הון הכולל.

פדיון מוקדם של שטרי הון בהון רובד 2

בחודש יולי 2021, ביצעה הפועלים הנפקות פדיון מוקדם מלא של שטרי הון הנדחים סדרה 1 בהיקף של כ-1.2 מיליארד ש"ח. הסכום שנפדה לא מוכר בהון הפיקוחי החל מהדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2021.

2.2.1. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון-ההון הפיקוחי-הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנים 2020 ו-2021 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 20% ו-10%, בהתאמה.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

ביום 15 בנובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6%). תחילת יישום ההוראה מיום פרסומה. עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ביום 22 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021.

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2020	30 ביוני 2020	30 ביוני 2021	
במיליוני ש"ח			
539,602	499,280	586,343	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(8,048)	(5,016)	833	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
61,885	57,844	65,658	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
4,398	4,074	3,699	התאמות אחרות
597,837	556,182	656,533	חשיפה לצורך יחס מינוף

31 בדצמבר 2020	30 ביוני 2020	30 ביוני 2021	
			במיליוני ש"ח/באחוזים
חשיפות מאזניות			
528,804	490,112	579,085	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(62)	(61)	(27)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
528,742	490,051	579,058	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
3,886	3,477	2,715	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
7,109	6,911	10,293	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(4,153)	(2,341)	(2,083)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
6,842	8,047	10,925	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך			
368	240	892	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
368	240	892	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות			
188,831	176,830	199,900	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(126,946)	(118,986)	(134,242)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
61,885	57,844	65,658	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות			
40,558	38,788	42,689	הון רובד 1*
597,837	556,182	656,533	סך החשיפות**
יחס מינוף			
6.78%	6.97%	6.50%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
5.50%	6.00%	5.50%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים**

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [סעיף "התייעלות תפעולית" לעיל](#)). השפעת ההקלות בגין תוכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 30 ביוני 2021, המוערכת בכ-0.05% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן.

** לפי חוזר הפיקוח על הבנקים יחס המינוף המזערי הינו 5.5% בתקופת הוראת השעה. לפרטים נוספים ראה [סעיף "יחס מינוף" לעיל](#).

הקלטון ביחס המינוף ליום 30 ביוני 2021 נובע בחלקו מגידול בחשיפות אשראי. כמו-כן, נובע מעלייה בנפח המאזן בעקבות גידול בפיקדונות הציבור ומנגד עלייה במזומנים ופיקדונות בבנקים כתוצאה מההרחבה המוניטרית שבוצעה על-ידי בנק ישראל והעלייה בנזילות שחלה בעקבותיה, כך שחלק מהקלטון מקורו גם בעלייה בנזילות.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימאלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).
- בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

הבנק פועל לתמוך בלקוחותיו בתקופת המשבר תוך התחשבות בהשפעות המשבר על סיכון האשראי ולצורך כך ביצע מספר צעדים המפורטים בפרק 2.1.3 בדוח הדירקטוריון וההנהלה. צעדים אלו, לצד צעדי התמיכה הממשלתיים תמכו והביאו לשיפור מצבם של לקוחות הבנק. במסגרת היערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים פנימיים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק ובפרט, הבנק בוחן את השלכות המשבר הפוטנציאליות על תיק האשראי וזאת גם ככלי תומך לבחינת נאותות הפסדי האשראי. יודגש כי תרחישים כאמור מבוצעים בגישות שונות הנהוגות בכל בנק והתלויות באופן ניהול הסיכונים של כל תאגיד בנקאי ולפיכך יתכנו הערכות שונות, לעיתים אף באופן מהותי בין התאגידים הבנקאים. בתרחיש אשר שימש את הבנק לאתגור יתרת ההפרשה הקבוצתית הבנק מניח כי התפשטות הנגיף לא תביא להגבלות מהותיות על הפעילות הכלכלית. בהתאם להנחה זו, צמיחת המשק נמשכת וצפויה לעמוד על כ-5.0% בשנת 2021. שיעור האבטלה הרחב צפוי לרדת בהדרגה ל-7.5% בסוף שנת 2021. המדיניות המוניטרית המרחיבה צפויה להיוותר על כנה, ריבית בנק ישראל צפויה להיוותר ברמה של 0.1%.

יתרת ההפרשה הקבוצתית, הופחתה ברבעון הנוכחי בסך של כ-0.4 מיליארד ש"ח והיא מסתכמת לתאריך הדוחות הכספיים בכ-4.5 מיליארד ש"ח מהווה "כרית ביטחון" אל מול התממשות אפשרית בעתיד של הפסדי האשראי הפרטניים ובמחיקות האוטומטיות, קרי: הכרה בהפסדי אשראי גבוהים יותר על-ידי הגדלת יתרת ההפרשה הקבוצתית אל מול התממשות עתידית אפשרית של הפסדים פרטניים ומחיקות אוטומטיות. בהתאם לתרחיש שערך הבנק ככל שיתממשו נתוני התרחיש וככל שהשפעת נתוני התרחיש על איכות התיק תהיה על-פי המודלים וההנחות שנקטו, רמת הפסדי האשראי האפשריים של הבנק בשנה הקרובה עשויה בהסתברות שאינה זניחה, לקטון ב-0.2 מיליארד ש"ח או לגדול ב-0.3 מיליארד ש"ח ביחס להוצאה להפסדי אשראי החזויה בשנה הקרובה בתרחיש הייחוס.

יודגש כי חיזוי הפסדי אשראי הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה קשה עד מאד לקבוע את סבירותן.

השינוי בהפרשה להפסדי אשראי נובע בעיקרו כתוצאה מהקטנת ההפרשה הקבוצתית כדי לבטא שיפור בתחזיות לגבי מצב המשק והיקף הפסדי האשראי העתידיים.

כפי שתואר לעיל, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא השפעות המשבר והיקפן על הבנק, יודגש כי הנחות שונות היו יכולות להביא לתוצאות שונות אף באופן מהותי מאילו המתוארות לעיל וכמו-כן עשויות להביא לתוצאות שונות בין התאגידים הבנקאים השונים. הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בפרק א.1 לעיל, הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל.

1.7. איכות האשראי של חשיפות האשראי

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידי בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב משבר התפשטות נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל במהלך שנת 2020 דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם למתווים נקבע כי שינויים בתנאי הלוואות לא גורמים באופן אוטומטי לסייג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש, כאשר בשל המשבר מבוצעים שינויים לזמן קצר בתשלומים ללווים אשר לא היו בפיגור קודם לכן. עוד נקבע כי, לווה נחשב לווה שאינו בפיגור אם הוא נמצא בפיגור של פחות מ-30 ימים במועד יישום השינויים.

ייצוב לווים שאינם בפיגור בהלוואות הקיימות שלהם, אשר הם לווים תקינים הנתקלים בבעיות פיננסיות או תפעוליות בטווח הקצר כתוצאה ממשבר התפשטות נגיף הקורונה ככלל לא יחשב כארגון מחדש של חוב בעייתי, בפרט כאשר מתקיימים התנאים הבאים:

- השינוי בוצע בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה
- הלווה לא היה בפיגור במועד שבו יושמו השינויים
- השינוי הוא לזמן קצר

בסוף שנת 2020 פרסם בנק ישראל מתווים עדכניים המתייחסים לשינויים בתנאי הלוואות שיאושרו לאחר ה-1 בינואר 2021. על-פי המתווים העדכניים תאגיד בנקאי רשאי לא לסווג בארגון מחדש של חוב בעייתי הלוואות לדיו, אשראי צרכני, ואשראי לעסקים קטנים וזעירים, שלא היו בפיגור של 30 ימים או יותר במועד דחיית התשלומים, שלגביהן בוצעו מיום 1 בינואר 2021 ועד ליום 31 במרץ דחיות תשלומים במסגרת המתווה המעודכן, גם אם הדחייה המצטברת עולה על 6 חודשים. היקף החובות שנדחו בהתאם למתווים העדכניים, והשפעות יישום ההקלות בגינם אינם מהותיים.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 1g בתמצית הדוחות הכספיים](#).

הבנק העמיד לרשות לקוחותיו כלים, מוצרי אשראי ומוצרים נוספים להתמודדות עם המשבר. לפרטים נוספים ראה [פרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגיד](#).

להלן פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים החל מחודש מרץ 2020, במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל. הנתונים מייצגים את יתרת החובות נכון למועד הדיווח לאחר פירעונות שבוצעו בחובות שתקופת דחיית התשלומים בגינם הסתיימה.

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות שנמצאים בדחיית תשלומים, לפי משך תקופת דחיית התשלומים ⁽²⁾	חובות לא בעייתיים					חובות בעייתיים	סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	
			חובות לא סך-הכל	חובות לא בדירוג	חובות לא ביצוע	חובות לא ביצוע	חובות לא ביצוע					
מזה: יתרת חוב רשומה של 30 ימים או יותר			חובות לגביהם בוצעה דחיה של יותר מ-6 חודשים	חובות לגביהם בוצעה דחיה של יותר מ-3 חודשים	חובות לא ביצוע	חובות לא ביצוע	חובות לא ביצוע					
במיליוני ש"ח												
-	1,430	699	50	831	831	-	-	508	102	66	1,339	עסקים גדולים
2	1,823	288	95	389	326	-	63	21	102	84	410	עסקים בינוניים
42	6,173	485	67	573	508	-	65	61	235	1,811	634	עסקים קטנים וזעירים
55	3,507	15	2	22	18	-	4	-	8	378	22	אנשים פרטיים - ללא דיוור
606	18,736	743	81	929	820	16	93	34	53	1,702	963	הלוואות לדיוור
705	31,669	2,230	295	2,744	2,503	16	225	624	500	4,041	3,368	סך-הכל ישראל
-	2,457	-	26	26	26	-	-	96	7	2	122	פעילות בחו"ל
סך-הכל												
705	34,126	2,230	321	2,770	2,529	16	225	720⁽³⁾	507	4,043	3,490⁽⁴⁾	30.6.21 ליום
464	27,024	7,437	5,770	14,197	11,290	123	2,784	1,247	1,415	77,672	15,444	סך-הכל ליום 31.12.20

(1) נכון ליום 31 ביולי 2021 הסתכמה יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים לסך של כ-2,642 מיליון ש"ח ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמה לסך של כ-358 מיליון ש"ח.
 (2) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחיות שלהן הלווה זכאי לפי כל דין.
 (3) מזה: חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 99 מיליוני ש"ח.
 (4) מזה: כולל הלוואות בערבות מדינה בסך של כ-195 מיליון ש"ח אשר נמצאות בדחיית תשלומים.

אשראי בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, החליטה המדינה על הקמת קרן הלוואות ייעודית שעיקרה סיוע לעסקים קטנים, בינוניים וגדולים שנקלעו לקשיי תזרים כתוצאה מהתפרצות הנגיף. תנאי הלוואות נקבעו על-ידי משרד האוצר והינם אחידים לכל סוגי הלוואות:

- ריבית: שנה ראשונה ריבית אפס (משולמת על-ידי המדינה לבנק), שנה שנייה ואילך, פריים+1.5%
- תקופה: עד 10 שנים, כולל תקופת גרייס עד 12 חודשים
- בנוסף, אושר דחיית תשלומי הלוואות לתקופה של עד שנה, בהלוואות שבהן הסתיימה תקופת הגרייס הראשונה ולא שולמו יותר מ-3 תשלומי קרן.
- ביטחונות לקוח: עד 5% מגובה הלוואה המאושרת.
- סכום הלוואה:
- במסלול הכללי: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.
- במסלול המוגבר: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.

עד כה כ-79% מהאשראי בערבות מדינה ניתן לעסקים קטנים וזעירים וכ-21% נוספים לעסקים בינוניים וגדולים. הסיכון באשראי זה מגודר על-ידי המדינה על-פי השיעורים הבאים: עד 85% באשראי ספציפי, ולא יותר מ-15% לכלל התיק במסלול הכללי, ועד 95% באשראי ספציפי ולא יותר מ-60% לכלל התיק במסלול המוגבר שהושק ביום 21 ביוני 2020. המסלול המוגבר כולל עסקים שנפגעו באופן משמעותי מהתפשטות הקורונה ואשר הציגו ירידה משמעותית במחזור ההכנסות שלהם בשנת 2020 בהשוואה לשנה קודמת, ושהינם ללא יכולת תזרימית עצמאית להתמודד עם הנזקים התזרימיים. לפרטים בדבר הבהרת הפיקוח על הבנקים בקשר עם הטיפול החשבונאי בדחיות תשלומים הניתנות להלוואות בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה, ראה [ביאור וג בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

ליום	ליום	
31 בדצמבר 2020	30 ביוני 2021	
במיליוני ש"ח		
4,366	4,512	עסקים קטנים וזעירים
995	959	עסקים בינוניים
306	232	עסקים גדולים
5,667	5,703	סך-הכל

לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי

ליום	ליום	
31.12.20	30.06.21	
1.29%	1.09%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.24%	0.24%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
2.00%	1.57%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.75%	1.37%	שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור**
155.18%	143.51%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום*
131.08%	118.08%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.55%	2.06%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.64%	(0.73%)	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.09%	(0.05%)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
4.28%	(2.99%)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
** כולל הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים.

ניתוח איכות התיק

במחצית הראשונה 2021 נרשמה ירידה (שיפור) במדדים הבאים לעומת סוף שנת 2020:

- שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.
 - שיעור ההוצאה (הכנסה) הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
 - שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור (ריקברי).
- ונרשמה יציבות בשיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור.
- השיפור במדדי איכות התיק במחצית הראשונה של 2021 הושפע במידה רבה מההתאוששות במשק ומצעדי התמיכה הממשלתיים כמו גם משיפור בהערכות השפעת המשבר בהתאם.

לגבי מדדים נוספים המתייחסים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל להלן](#).

לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי

30 ביוני 2021				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
513,087	1,254	510,575	3,766	1 חובות, למעט אגרות-חוב
64,204	-	64,204	-	2 אגרות-חוב
199,900	98	199,998	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
777,191	1,352	774,777	3,766	4 סך-הכל
30 ביוני 2020				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
424,278	1,562	420,496	5,344	1 חובות, למעט אגרות-חוב
57,724	-	57,724	-	2 אגרות-חוב
176,830	130	176,960	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
658,832	1,692	655,180	5,344	4 סך-הכל
31 בדצמבר 2020				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
456,645	1,453	453,222	4,876	1 חובות, למעט אגרות-חוב
62,860	-	62,860	-	2 אגרות-חוב
188,831	100	188,931	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
708,336	1,553	705,013	4,876	4 סך-הכל

לפרטים נוספים ראה טבלה 3-4: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

2.2. חשיפות לסיכוני אשראי

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

ליום 30 ביוני 2021									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.06.2021 ⁽⁴⁾									
סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי ⁽⁵⁾ אשראי	סך-הכל	מזה: חובות ⁽²⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	פגום	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הברשה בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות	יתרת להפסדי אשראי	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
3,163	3,000	41	3,153	40	2,421	8	(13)	(13)	17
קבלאות									
1,489	598	887	1,483	886	1,244	850	(6)	-	693
כרייה וחציבה									
33,083	32,055	641	32,664	640	14,897	222	(13)	34	312
תעשייה									
86,046	84,502	738	85,879	738	36,348	460	(37)	(71)	603
בניו ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
31,551	29,564	376	31,249	372	25,083	140	(108)	2	463
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
10,786	9,837	895	9,955	859	6,096	225	(6)	-	188
אספקת חשמל ומים									
40,054	38,082	819	39,788	819	25,910	254	(118)	(3)	844
מסחר									
11,150	9,609	1,106	11,114	1,081	9,473	172	(17)	11	286
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
11,470	10,634	419	11,354	388	7,578	85	(9)	1	141
תחבורה ואחסנה									
7,169	6,825	215	7,131	215	3,703	155	(135)	(3)	160
מידע ותקשורת									
43,033	42,754	159	35,034	159	21,441	6	6	(3)	250
שירותים פיננסיים									
15,952	14,713	189	15,894	189	10,068	95	(20)	18	189
שירותים עסקיים אחרים									
8,538	8,149	79	8,523	79	6,368	40	(16)	-	69
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
303,484	290,322	6,564	293,221	6,465	170,630	2,712	(492)	(27)	4,215
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
114,847	112,287	608	114,847	608	104,899	1	(240)	1	511
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
52,218	49,129	748	52,213	748	33,504	683	(409)	(15)	629
אנשים פרטיים - אחר									
470,549	451,738	7,920	460,281	7,821	309,033	3,396	(1,141)	(41)	5,355
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
2,226	2,226	-	1,078	-	130	-	-	-	-
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
48,570	48,570	-	869	-	866	-	-	-	-
ממשלת ישראל									
521,345 ⁽¹⁾	502,534	7,920	462,228	7,821	310,029	3,396	(1,141)	(41)	5,355
סך-הכל פעילות בישראל									

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 160,092 ו-3,516; 892; 46,816; 310,029 ו-160,092 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-598 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-839 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-9,889 מיליוני ש"ח בבינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-54 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 30 ביוני 2021									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.06.2021 (4)									
סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי (5) אשראי	סך-הכל	מזה: חובות (2)	בעייתי (6)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפירשה	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
326	326	-	229	-	-	-	-	-	326
795	769	25	67	25	-	(2)	-	-	795
3,949	3,192	650	2,898	650	82	(8)	(13)	26	3,949
8,042	6,491	645	8,040	645	511	(33)	(12)	238	8,042
762	679	8	379	8	8	-	-	5	762
2,988	2,573	199	2,760	199	62	-	(6)	25	2,988
3,714	2,204	808	3,714	808	110	22	-	98	3,714
857	743	97	522	97	42	(3)	(1)	29	857
1,904	1,881	24	1,666	24	24	1	-	13	1,904
9,170	9,168	1	3,763	1	1	7	(4)	22	9,170
1,056	962	14	1,056	14	7	2	-	9	1,056
1,474	1,390	29	1,259	29	29	-	-	17	1,474
35,037	30,378	2,500	26,719	2,500	873	(14)	(36)	484	35,037
538	505	29	538	29	29	-	-	6	538
188	184	1	188	1	1	-	-	3	188
35,763	31,067	2,530	27,445	2,530	874	(14)	(36)	493	35,763
25,824	25,818	-	14,494	-	13,859	-	-	1	25,824
15,206	15,049	-	1,241	-	1,215	-	-	4	15,206
76,793	71,934	2,530	43,180	2,530	874	(14)	(36)	498	76,793
598,138	574,468	10,450	505,408	10,450	344,979	(1,155)	(77)	5,853	598,138

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 34,947; 20,017; 0; 6,576 ו-15,253 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 (4)										
ייתר הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתני (6) אשראי (5)	סך-הכל		
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור - מסחרי										
18	(19)	(20)	18	46	2,288	3,029	47	2,887	3,041	חקלאות
701	(2)	164	933	970	1,377	1,642	972	678	1,650	כרייה וחציבה
358	14	43	331	810	14,112	31,498	826	30,904	32,186	תעשייה
568	(92)	(46)	480	744	29,937	75,372	744	73,583	75,580	בינוי ונדל"ן - בינוי (7)
569	(102)	65	178	994	23,052	29,195	1,009	27,119	29,529	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
195	4	46	264	902	5,162	8,821	950	9,024	10,028	אספקת חשמל ומים
966	126	282	456	1,296	25,148	38,162	1,305	35,866	38,483	מסחר
311	13	249	188	1,192	9,347	11,111	1,226	9,410	11,161	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
149	27	28	85	459	6,595	9,855	501	8,992	9,995	תחבורה ואחסנה
289	(6)	(57)	238	290	3,734	6,589	290	6,258	6,670	מידע ותקשורת
239	8	49	6	186	20,359	35,011	186	41,398	41,714	שירותים פיננסיים
223	59	134	105	199	9,619	15,222	199	13,941	15,257	שירותים עסקיים אחרים
84	11	38	40	79	6,046	8,434	79	8,049	8,500	שירותים ציבוריים וקהילתיים
4,670	41	975	3,322	8,167	156,776	273,941	8,334	268,109	283,794	סך-הכל מסחרי (8)
752	5	314	1	627	98,956	106,659	627	103,585	106,659	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,023	209	447	740	808	33,838	54,901	808	50,568	54,909	אנשים פרטיים - אחר
6,445	255	1,736	4,063	9,602	289,570	435,501	9,769	422,262	445,362	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	188	1,110	-	2,833	2,833	בנקים בישראל (9)
-	-	-	-	-	954	954	-	51,398	51,398	ממשלת ישראל
6,445	255	1,736	4,063	9,602	290,712	437,565	9,769	476,493	(1) 499,593	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 290,712; 49,974; 368; 5,881 ו-152,658 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-621 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-478 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-11,819 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-52 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 (4)										
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבוניות ההפרשה להפסדי אשראי	יתרת	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתני (6) אשראי (5)	סך-הכל		
במיליוני ש"ח										
2. בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור - מסחר										
2	-	-	-	-	240	330	-	330	330	חקלאות
4	-	3	20	20	428	569	20	1,224	1,245	כרייה וחציבה
27	22	37	94	623	1,532	2,750	623	3,162	3,955	תעשייה
255	(10)	123	215	901	6,136	7,581	901	5,925	7,585	בינוי ונדל"ן
5	(1)	-	9	9	166	378	9	771	782	אספקת חשמל ומים
20	(13)	(30)	75	191	1,899	2,535	191	2,583	2,947	מסחר
80	-	46	15	455	2,671	3,549	455	2,479	3,549	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
31	5	17	79	181	605	642	181	712	982	תחבורה ואחסנה
11	3	10	21	27	904	1,318	27	1,714	1,816	מידע ותקשורת
13	(1)	(10)	1	2	1,984	2,957	2	8,057	8,058	שירותים פיננסיים
7	-	4	-	-	561	714	-	613	714	שירותים עסקיים אחרים
17	-	6	32	32	741	999	32	1,136	1,224	שירותים ציבוריים וקהילתיים
472	5	206	561	2,441	17,867	24,322	2,441	28,706	33,187	סך-הכל מסחרי (7)
6	-	3	-	26	487	508	26	476	508	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
3	3	1	1	2	49	215	2	209	215	אנשים פרטיים - אחר
481	8	210	562	2,469	18,403	25,045	2,469	29,391	33,910	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
1	-	(1)	-	-	11,233	11,949	-	26,320	26,320	בנקים בחו"ל (8)
4	-	(2)	-	-	1,243	1,272	-	11,184	11,836	ממשלות חו"ל
486	8	207	562	2,469	30,879	38,266	2,469	66,895	72,066 (1)	סך-הכל פעילות בחו"ל
6,931	263	1,943	4,625	12,071	321,591	475,831	12,238	543,388	571,659	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 19,526; 30,879; 0; 9,009 ו-12,652 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

ד.2.א. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2020			ליום 30 ביוני 2021			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾						
4,209	2,026	2,183	3,403	1,606	1,797	AA- עד AAA
17,065	1,924	15,141	12,872	1,822	11,050	A- עד A+
849	84	765	534	97	437	BBB- עד BBB+
23	19	4	23	18	5	BB- עד B+
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
202	43	159	214	51	163	ללא דירוג
22,348	4,096	18,252	17,046	3,594	13,452	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
22,348	4,096	18,252	17,046	3,594	13,452	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
5	-	5	8	1	7	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

- * היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
- ספרד - סך חשיפה של כ-222 מיליון ש"ח, מזה סך של 196 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 12 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ וסך של 14 מיליון ש"ח בדירוג BBB- (סך חשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-73 מיליון ש"ח, מזה סך של 42 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 12 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ וסך של 19 מיליון ש"ח בדירוג BBB-).
- איטליה - סך חשיפה של כ-17 מיליון ש"ח, מזה סך של 3 מיליון ש"ח בדירוג BBB+, סך של 13 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BB (סך החשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-16 מיליון ש"ח, מזה סך של 15 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BB).
- אירלנד - סך חשיפה של 1 מיליון ש"ח ללא דירוג (סך החשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-1 מיליון ש"ח ללא דירוג).
- ביוון ובפורטוגל אין חשיפה למוסדות פיננסיים.
- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
- (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות Moody's, S&P-Fitch, Moody's.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 30 ביוני 2021 בכ-17.0 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-5.3 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-22.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020. ירידה זו נבעה מקיטון בחשיפה המאזנית בסך כ-4.8 מיליארד ש"ח ומירידה בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-0.5 מיליארד ש"ח. כ-95.5% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-80.1% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, 18.6% בחברות ביטוח ו-1.3% מוסד פיננסי אחר. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (71.7%), ובארצות-הברית (19.3%).

הבנק מוסיף לקיים ניטור תכופ ושוטף אחר ההשלכות השליליות של מגפת הקורונה על הכלכלה העולמית ועל התוצאות הכספיות של המוסדות הפיננסיים בעולם, ובמידת הצורך פועל לצמצום מכלול הסיכונים הרלוונטיים ובכללם סיכון האשראי וסיכון הסליקה.

נתוני "בנקים וממשלות בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק, בפרק סקירת הסיכונים וב"דוח על הסיכונים" - (להלן: הגילוי לפי ענפי משק), כולל את החשיפות בגין בנקים בחו"ל ולא כולל מוסדות פיננסיים אחרים אשר מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. בנוסף, בענף זה נכללים בנקים מרכזיים בעוד שהטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים.

בגילוי לפי ענפי משק "סיכון האשראי הכולל" מכיל יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות בגין נגזרים בעוד שהטבלה לעיל כוללת רק יתרות מאזניות בגין נגזרים. כמו-כן, סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילוי לפי ענפי משק כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר הכלולים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.

ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
ד.3.א. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לוויים

לוח ד-7: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

30 ביוני 2021			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף משק			
תעשייה	2	966	4,410
אספקת חשמל ומים	1	1,041	2,279
שירותים פיננסיים	7	8,200	16,277
בינוי ונדל"ן - בינוי	4	3,034	6,274
מסחר בכלי רכב	-	-	-
מידע ותקשורת	1	906	1,692
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	1	636	1,937
סך-הכל	16	14,783	32,869
31 בדצמבר 2020			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף משק			
תעשייה	2	1,078	4,574
אספקת חשמל ומים	1	748	1,777
שירותים פיננסיים	8	9,389	17,502
בינוי ונדל"ן - בינוי	2	902	2,960
מסחר בכלי רכב	1	729	1,218
מידע ותקשורת	1	919	1,389
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	1	337	1,925
סך-הכל	16	14,102	31,345

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לוויים

נכון ליום 30 ביוני 2021 לא קיימת קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווי ושל קבוצת לוויים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לוויים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

ד.3.ב. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-8: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד				סך-הכל	
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח		
6.0%	105,466	0.2%	179	25.2%	26,626	13.0%	13,747	39.1%	41,200	22.5%	23,714	30.06.21
10.8%	99,495	0.2%	200	25.7%	25,573	13.7%	13,619	38.8%	38,623	21.6%	21,480	31.12.20
10.2%	89,777	0.3%	266	26.5%	23,834	15.4%	13,811	38.5%	34,565	19.3%	17,301	31.12.19

לפרטים בדבר הוראות הפיקוח על הבנקים על עדכון מגבלת הלוואות לדיור בריבית הפריים, ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
 יודגש, כי בהתאם להודעה שפרסם בנק ישראל ביום 9 באוגוסט 2021, הובהר כי בכוונתו לא להאריך את ההקלות העוסקות במימון לדיור והלוואות לכל מטרה, שניתנו במסגרת הוראת השעה בעת משבר הקורונה.

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטי על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת השפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-9: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
30.06.20	30.09.20	31.12.20	31.03.21	30.06.21	
מאפיינים					
40.7%	43.3%	41.3%	41.5%	41.8%	שיעור מימון מעל 60%
0.0%	0.0%	0.3%	0.1%	0.1%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
58.7%	58.4%	59.3%	58.6%	59.8%	שיעור בריבית משתנה
5.2%	5.1%	5.3%	5.2%	3.8%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
7.9%	6.9%	9.6%	10.6%	9.3%	שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
8.0%	8.1%	8.1%	8.0%	8.1%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.7	24.6	24.6	24.5	24.5	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

נמשכת מגמת העלייה ביתרות ההלוואות לדיור.

עלייה (החמרה) נרשמה במדדים הבאים:

- שיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%
- שיעור בריבית משתנה
- יצבות נרשמה במדדים הבאים:
- שיעור החזר מהכנסה מעל 40%
- תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה
- שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (עלייה קלה)
- ירידות נרשמו במדדים הבאים:
- שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
- שיעור ביצועי הלוואות לכל מטרה

ברבעון השני של שנת 2021 חל גידול מתון בשיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%. הגידול מושפע, בין היתר, מעלייה במחירי הדיור. הגידול בשיעור ביצועים בריבית משתנה הושפע מהקלות של בנק ישראל. השינויים במדדים אינם מעידים על שינוי מהותי ברמת החיתום.

ד.3.ג. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-10: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

באחוזים	השינוי	יתרה ליום		
		31.12.20	30.06.21	
		במיליוני ש"ח		
מאזני				
2.29%	55	2,402	2,457	עו"ש חובה
(2.20%)	(525)	23,873	23,348	הלוואות ⁽¹⁾
(29.03%)	(18)	62	44	מזה: הלוואות בולט ובלון
0.96%	30	3,139	3,169	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
2.60%	116	4,470	4,586	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(0.96%)	(324)	33,884	33,560	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
חוץ-מאזני				
(11.26%)	(2,390)	21,229	18,839	סיכון אשראי חוץ-מאזני
(4.92%)	(2,714)	55,113	52,399	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני ליום	השינוי	יתרה ליום			
		31.12.20	30.06.21		
31.12.20	30.06.21	31.12.20	30.06.21		
במיליוני ש"ח					
2.4%	2.2%	(7.4%)	808	748	סיכון אשראי בעייתי
2.2%	2.0%	(7.7%)	740	683	מזה: סיכון אשראי פגום
0.1%	0.1%	(17.8%)	45	37	חובות בפיגור מעל 90 יום
0.6%	(0.1%)⁽¹⁾	⁽¹⁾ (114.4%)	209	(15)	מחיקות חשבונאיות (גביות) נטו לתקופה
3.0%	1.9%	(38.5%)	1,023	629	יתרת הפרשה להפסדי אשראי

(1) מחושב על בסיס שנתי.

במחצית הראשונה של שנת 2021 ובעיקר ברבעון הראשון ירדה יתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-1.83%. ברבעון השני גדל האשראי ב-0.6%. סך סיכון האשראי המאזני ירד במחצית הראשונה בכ-1.0%. הירידה בסיכון אשראי חוץ-מאזני נובעת בעיקר מירידה במסגרות כרטיסי אשראי שלא נוצלו באחריות הבנק, עקב הערכות הבנק ליישום החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל. לפרטים נוספים ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
במחצית הראשונה של 2021 ממשיכה מגמת הירידה ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום בשיעור של 17.8%. ביתרת סיכון האשראי הבעייתי נרשמה ירידה של 7.4%, וכן נרשמה ירידה בשיעור מסך סיכון האשראי המאזני. במחיקות החשבונאיות נטו לתקופה נרשמה ירידה של 114.4% בנוסף נרשמה ירידה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי של 38.5% השיפור במדדים במחצית הראשונה של 2021 הושפע במידה רבה מהתאוששות במשק ומצעדי התמיכה הממשלתיים וכן משיפור בפרמטרים של לווים רבים.

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 ביוני 2021.

ד.3.ד. מימון ממונף

מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות). מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונית בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לגורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine). הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. קיימת מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה. להלן נתונים אודות סיכוני האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

לוח ד-12: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ליום 30 ביוני 2021			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	713	324	1,037
1	354	61	415
-	-	-	-
1	253	99	352
1	633	-	633
1	425	-	425
-	-	-	-
5	2,378	484	2,862
ענף המשק של הלווה			
בינוי ונדל"ן - בינוי			
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
כרייה וחציבה			
מסחר			
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח			
תעשייה			
שירותים עסקיים אחרים			
סך-הכל			
ליום 31 בדצמבר 2020			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
3	586	954	1,540
2	608	-	608
2	240	-	240
1	425	-	425
1	87	171	258
9	1,946	1,125	3,071
ענף המשק של הלווה			
בינוי ונדל"ן - בינוי			
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
כרייה וחציבה*			
תעשייה			
שירותים עסקיים אחרים			
סך-הכל			

* בינוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-747 מיליון ש"ח.

ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

לוח ד-13: טבלת הפחתת סיכון אשראי

30 ביוני 2021									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	3,596	3,711	4,942	14,046	8,538	17,757	495,330	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	64,204	2 אגרות-חוב
-	-	3,596	3,711	4,942	14,046	8,538	17,757	559,534	3 סך-הכל
-	-	-	-	7	27	7	27	2,435	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
30 ביוני 2020									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	2,163	2,685	4,115	10,467	6,278	13,152	411,126	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	57,724	2 אגרות-חוב
-	-	2,163	2,685	4,115	10,467	6,278	13,152	468,850	3 סך-הכל
-	-	-	-	4	17	4	17	3,790	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
31 בדצמבר 2020									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	439,044	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	62,860	2 אגרות-חוב
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	501,904	3 סך-הכל
-	-	-	-	7	19	7	19	3,338	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

30 ביוני 2021										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
226,739	-	31	270	-	-	-	-	210	226,228	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,603	-	-	-	-	-	46	-	4,791	1,766	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
12,492	-	-	40	-	-	40	-	12,412	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4 חברות ניירות-ערך
121,877	-	77	115,421	-	-	2,492	-	3,887	-	5 תאגידים
49,922	-	-	-	49,922	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,779	-	-	-	9,779	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
105,584	-	-	3,706	19,308	21,349	30,951	30,270	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
82,616	-	-	82,616	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
2,173	-	1,126	1,047	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
15,157	1,741	1,077	9,326	-	-	-	-	-	3,013	11 נכסים אחרים*
3,077	-	629	2,448	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
632,943	1,741	2,311	212,426	79,009	21,349	33,529	30,270	21,301	231,007	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

30 ביוני 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
152,954	-	71	240	-	-	20	-	6,330	146,293	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
5,747	-	-	-	-	-	3,455	-	616	1,676	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
19,196	-	-	135	-	-	3,855	-	15,206	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
19	-	-	-	-	-	-	-	19	-	4 חברות ניירות-ערך
114,446	-	86	105,306	-	-	3,263	-	5,791	-	5 תאגידים
51,365	-	-	-	51,365	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,360	-	-	-	10,360	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
94,617	-	-	3,774	21,059	13,727	27,123	28,934	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
64,704	-	-	64,704	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,400	-	1,998	1,402	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
12,958	901	823	8,394	-	-	-	-	-	2,840	11 נכסים אחרים*
1,565	-	515	1,050	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
529,766	901	2,978	183,955	82,784	13,727	37,716	28,934	27,962	150,809	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

31 בדצמבר 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
188,802	-	46	340	-	-	-	-	8,164	180,252	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
5,739	-	-	-	-	-	3,580	-	285	1,874	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
13,344	-	-	44	-	-	3,220	-	10,080	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
115,199	-	77	107,616	-	-	2,490	-	5,016	-	5 תאגידים
50,116	-	-	-	50,116	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,862	-	-	-	9,862	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
99,646	-	-	3,770	20,286	17,358	28,812	29,420	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
71,166	-	-	71,166	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,053	-	1,874	1,179	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
13,639	763	857	8,962	-	-	-	-	-	3,057	11 נכסים אחרים*
2,385	-	571	1,814	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
570,566	763	2,854	193,077	80,264	17,358	38,102	29,420	23,545	185,183	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכוני אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בנוהל בנקאי תקין 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו. לפרטים בדבר השפעת התפשטות וירוס הקורונה ראה [פרק ב.5. לעיל](#) ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

30 ביוני 2020				30 ביוני 2021				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידי	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידי	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
4,992	8,010	6,448	2,903	6,140	10,602	9,629	3,675	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
4,992	8,010	6,448	2,903	6,140	10,602	9,629	3,675	6 סך-הכל

31 בדצמבר 2020				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידי	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח				
5,114	8,517	6,599	5,143	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,114	8,517	6,599	5,143	6 סך-הכל

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

31 בדצמבר 2020		30 ביוני 2020		30 ביוני 2021		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח						
2,749	8,306	2,691	7,689	2,744	10,331	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

להרחבה על סיכון הצד הנגדי ואופן ניהולו ראה [דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Spread risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות משבר התפרצות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים שהביאה לעלייה באמדני הסיכון של חדר עסקות ולקוחותיו, וירידות במדדי מניות ואגרות-חוב. בנוסף, נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. בהמשך, חלה רגיעה בתנודתיות ובהתאם ירידה באמדני סיכון השוק, והתאוששות במדדי המניות ואגרות-החוב הקונצרניות, אשר חלקם נמצאים ברמות שיא. לשינויים בריביות הבנקים המרכזיים ולשינויים בעקומי התשואות בשוק, השפעה על הכנסות המימון והריבית העתידיות של הבנק והשפעה על השווי ההוגן והשווי הכלכלי כמפורט בטבלאות להלן. לפרטים נוספים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#)

[פרק השפעת התפשטות נגיף הקורונה לעיל.](#)

להרחבה על סיכויי השוק ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

1.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכויי שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכויי שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון בדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#)).

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ליום 30 ביוני 2021	ממוצע בחציון ראשון 2021	ליום 31 בדצמבר 2020	ממוצע בחציון ראשון 2021
18	25	24	35
במיליוני ש"ח			
סך-הכל מסחר בחדרי העסקות			

לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2020		30 ביוני 2021		
במיליוני ש"ח				
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	
45	(38)	74	(142)	דולר ארצות-הברית
(8)	37	(8)	6	אירו
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%	
(388)	273	(395)	364	מדד המחירים לצרכן

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערות כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערות כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבוני הצפוי.

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכונים הריבית והמניית בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכונים המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

31 בדצמבר 2020	30 ביוני 2020	30 ביוני 2021	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח			
			מוצרים ישירים
2,477	1,940	2,408	1 סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
-	4	-	2 סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
688	375	325	3 סיכון שער חליפין
-	-	-	4 סיכון סחורות
			אופציות
-	-	-	5 הגישה הפשוטה
282	2,450	476	6 גישת דלתה-פלוס
-	-	-	7 גישת התרחישים
-	-	-	8 איגוח
3,447	4,769	3,209	9 סך-הכל

2.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית והמט"חית.

בטבלת רגישות הערך הכלכלי מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית ניכיון המשקפת גם את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. בהתאם להראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי הזעזוע וקיצוץ היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצוץ מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים יישמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2020					ליום 30 ביוני 2021					
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
514,103	10,320	59,955	51,205	392,623	565,855	11,633	62,809	54,781	436,632	נכסים פיננסיים**
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
687,253	63,760	238,938	16,375	368,180	725,442	67,783	271,715	17,167	368,777	
476,803	14,598	97,010	35,016	330,179	527,264	16,553	109,743	33,757	367,211	התחייבויות פיננסיות**
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
689,204	59,710	202,199	19,788	407,507	725,968	63,036	225,662	21,042	416,228	
35,349	(228)	(316)	12,776	23,117	38,065	(173)	(881)	17,149	21,970	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,820)	-	-	(4,820)	-	(4,698)	-	-	(4,698)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה										
2,614	116	703	-	1,795	4,187	107	1,022	-	3,058	
33,143	(112)	387	7,956	24,912	37,554	(66)	141	12,451	25,028	שווי הוגן נטו מותאם*
32,465	(102)	104	7,892	24,571	36,412	(119)	18	11,514	24,999	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

		ליום 31 בדצמבר 2020				ליום 30 ביוני 2021				
	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	שקל לא-צמוד	שקל למדד
במיליוני ש"ח										
שינויים מקבילים										
עלייה במקביל של 1%	67	(460)	13	10	(370)	(308)	(278)	(152)	35	(703)
מזה: תיק בנקאי	(7)	(446)	27	16	(410)	(355)	(278)	(124)	38	(719)
ירידה במקביל של 1%	41	475	(5)	(11)	500	342	287	148	(40)	737
מזה: תיק בנקאי	77	461	(26)	(9)	503	389	287	124	(44)	756
שינויים לא מקבילים										
התללה ⁽¹⁾	(306)	(78)	(129)	30	(483)	(408)	(46)	(157)	25	(586)
מזה: תיק בנקאי	(282)	(74)	(149)	31	(474)	(380)	(49)	(195)	26	(598)
השטחה ⁽²⁾	355	(8)	97	(32)	412	393	-	166	(16)	543
מזה: תיק בנקאי	317	(9)	121	(32)	397	355	3	223	(17)	564
עליית ריבית בטווח הקצר	321	(207)	38	(26)	126	230	(121)	25	4	138
מזה: תיק בנקאי	260	(212)	67	(26)	89	176	(118)	104	3	165
ירידת ריבית בטווח הקצר	(327)	203	(44)	21	(147)	(274)	116	(18)	-	(176)
מזה: תיק בנקאי	(274)	208	(73)	21	(118)	(220)	113	(95)	-	(202)

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
 (1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
 (2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

		ליום 31 בדצמבר 2020			ליום 30 ביוני 2021		
	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	
במיליוני ש"ח							
שינויים במקביל							
עלייה במקביל של 1%	(355)	(777)	33	(650)	(638)	(112)	
ירידה במקביל של 1%	505	872	(25)	779	729	137	

הירידה ברגישות הערך הכלכלי במגזר הלא-צמוד נובעת בעיקר משינוי בפריסת יתרות העו"ש ברבעון הראשון שקוזזה עם עלייה ברגישות כתוצאה מפעילות מוגברת של מתן אשראי ומשכנתאות. עלייה ברגישות הערך הכלכלי במגזר הצמוד נובעת בעיקר ממתן משכנתאות. השינוי ברגישות הערך הכלכלי במגזר מטבע-חוץ נובע בעיקר מפעילות באגרות-חוב ממשלתיות. הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 30 ביוני 2021 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתו נאמדת בכ-0.27 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.33 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 30 ביוני 2021			
הכנסות ריבית	הכנסות ריבית שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית
במיליוני ש"ח					
1,211	176	1,035	1,239	179	1,060
1,193	158	1,035	1,198	138	1,060
(780)	(368)	(412)	(941)	(351)	(590)
(761)	(349)	(412)	(940)	(350)	(590)

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית לעומת יציבות ביתרות במקרה של ירידת ריבית ובהנחה של רצפות ריבית כך שעקומי הריבית השונים יורדים לאפס. במגזר מטבע-החוץ עקום הריבית יורד לאפס או לריבית השלילית הקיימת הנמוך מביניהם. בחלק מהתרחישים ההפסד התיאורטי במקרה של ריבית שלילית (מתחת לרצפה) עלול להיות גבוה יותר. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM. ירידת רגישות הריבית לירידת ריבית נובעת מירידת הריבית של הבנקים המרכזיים כך שהריביות קרובות יותר לרצפת הריבית, בשילוב שינויים מסוימים בפוזיציה ובהנחות לגבי עקומים.

3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון ההשקעה בבנק.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 5 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
לפרטים אודות השפעת התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5. לעיל](#).

להרחבה על סיכונים השוק וההשקעה ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי חו"ל ובחברות הבנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התוכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2021		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
200,377		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
19,460	240,867	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
4,012	80,232	פיקדונות יציבים
14,468	127,974	פיקדונות פחות יציבים
980	32,661	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
117,138	177,687	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
606	2,425	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
115,853	174,583	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
679	679	חובות לא מובטחים
-	549	מימון סיטונאי מובטח
17,929	105,358	דרישות נזילות נוספות, מזה:
7,676	9,642	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,253	95,716	קווי אשראי ונזילות
4,085	4,085	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,783	57,592	מחויבויות מימון מותנות אחרות
160,395		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
982	1,012	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
11,308	20,375	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
4,466	9,240	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
16,756		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
200,377		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
143,639		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
140%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 61.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
137,105		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
17,682	225,340	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,594	71,876	פיקדונות יציבים
12,932	114,916	פיקדונות פחות יציבים
1,156	38,548	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
81,009	130,679	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
570	2,279	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
79,700	127,661	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
739	739	חובות לא מובטחים
-	3	מימון סיטונאי מובטח
26,338	98,515	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,971	17,614	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,367	80,901	קווי אשראי ונזילות
2,887	2,887	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,749	52,348	מחויבויות מימון מותנות אחרות
129,665		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
306	306	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
11,053	20,297	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
13,887	20,028	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,246	40,631	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
137,105		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
104,419		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
131%		יחס כיסוי נזילות (%)

- * ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
- ** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 68.
- *** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
18,717	235,453	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,867	77,342	פיקדונות יציבים
13,776	122,317	פיקדונות פחות יציבים
1,074	35,794	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
95,268	148,272	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
619	2,475	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
94,196	145,344	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
453	453	חובות לא מובטחים
-	10	מימון סיטונאי מובטח
26,888	109,138	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,228	16,917	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,660	92,221	קווי אשראי ונזילות
2,294	2,294	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,728	52,780	מחויבויות מימון מותנות אחרות
144,895		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
239	241	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,154	21,456	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,814	17,417	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,207		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
119,688		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
140%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 64.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

היחס הממוצע במהלך הרבעון השני של שנת 2021 (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 140% במאוחד ו-139% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. במהלך הרבעון לא חל שינוי מהותי ביחס הממוצע לעומת הרבעון הקודם. היחס ליום 30 ביוני 2021 ירד ל-132% במאוחד ובתאגיד הבנקאי על רקע גידול באשראי. היחס גבוה מרמתו ערב משבר התפשטות נגיף הקורונה, וזאת על רקע המדיניות המוניטרית המרחיבה והגידול בפיקדונות. קיימת תנועתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפרדל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ראה [טבלה להלן](#). דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי.

נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסטת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנועתיות בהיקף הפקדה זו, כנדרש בהוראה.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, מודלי טווח קצר כדוגמת LCR ומודל פנימי ל-30 יום, מודלי טווח בינוני כדוגמת מודל פנימי מבוסס NSFR (מקורות מימון יציבים למעל שנה חלקי צרכי מימון יציבים למעל שנה כהגדרתם בבנק ברוח המלצות ועדת באזל) ומגבלות המתייחסות לטווח הארוך. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 30 ביוני 2021 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר זרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ריבונות ובנקים מרכזיים, וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 204,183 מיליון ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיק נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מהחברה האם - הבנק) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2021	יתרה ליום 30 ביוני 2021	
198,191	201,947	נכסי רמה 1
1,956	2,015	נכסי רמה 2א
230	221	נכסי רמה 2ב
200,377	204,183	סך-הכל HQLA
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 ביוני 2020	יתרה ליום 30 ביוני 2020	
134,436	139,918	נכסי רמה 1
2,257	2,803	נכסי רמה 2א
412	537	נכסי רמה 2ב
137,105	143,258	סך-הכל HQLA
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
164,004	173,530	נכסי רמה 1
2,666	2,618	נכסי רמה 2א
534	525	נכסי רמה 2ב
167,204	176,673	סך-הכל HQLA

ה. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה ו/או נהלים ומערכות בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, ניהול המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ראשי, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים, ועוד.

לאור התפשטות נגיף קורונה הבנק נקט בשורה של תהליכים ואמצעים לניטור ומזעור הסיכונים הרלוונטיים, תוך התאמת התנהלות הבנק באופן שוטף למצב התחלואה והנחיות הרשויות. כמו-כן בוצעו התאמות בפעילות במהלך מבצע "שומר חומות". נכון למועד הדוח, הפעילות התפעולית חזרה לשגרה, תוך שמירה על ההנחיות ויישום תקנות שעת חירום.

למידע נוסף בנושא סיכון תפעולי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות שהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות החקיקה בישראל ליישום ה-FATCA וה-CRS והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית. בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטיניים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר. כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני גישת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישומם של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). בחודש יולי 2021 נמסר לבנק כתב שיפוי מעודכן בתוקף עד ליום 15 ביולי 2022 עם אפשרות למדינה להאריכו עד ליום 31 בדצמבר 2022. כתב החסינות הוארך אף הוא עד ליום 15 ביולי 2022.

למידע נוסף בנושא סיכון הציות ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת בייעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. למידע נוסף בנושא סיכון משפטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 וביאור 25 בדוחות הכספיים לשנת 2020 וביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים.](#)

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד. למידע נוסף בנושא סיכון מוניטין ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון לפגיעה ביכולת הבנק לעמוד בהתחייבויותיו ולממש ולמקסם את יעדיו העסקיים, כתוצאה מיישום דרישות רגולטוריות באופן לא מיטבי או כתוצאה מתהליכי חקיקה ו/או עדכוני הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה עשויים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או לחייבה להיערכות ליישום מורכב ומתמשך, ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות עתירות משאבים, הכרוכות בעלות ניכרת. למידע נוסף בנושא סיכון רגולציה וחקיקה ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#) לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים.](#)

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעויות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולוועדות הרלוונטיים. לפרטים בדבר התמודדות הבנק עם משבר התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5. לעיל.](#) לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.](#) למידע נוסף בנושא סיכון כלכלי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 והדוחות הכספיים לשנת 2020.](#)

יד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הינו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמה מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטגי הינו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד. בנק הפועלים ממשיך לעקוב אחרי השפעות התפשטות נגיף הקורונה על הכלכלה העולמית והמשק המקומי וכן על התוכניות האסטרטגיות של הבנק. למידע נוסף בנושא סיכון אסטרטגי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק, קשר לגורם למפגע סביבתי. בשנים האחרונות התרחבה ההגדרה של סיכון סביבתי וכיום נהוג לראות גם כסיכון גלובלי, הנובע מפוטנציאל ההשפעות המזיקות של שינויים סביבתיים על אנשים, מערכות אקולוגיות ופעילויות כלכליות ופיננסיות. סיכונים סביבתיים כוללים שינויי אקלים, פגיעה במגוון הביולוגי וזיהומי אוויר, מים וקרקעות. בהקשר זה מקובל לחלק את הסיכונים הסביבתיים לשני גורמי סיכון עיקריים: סיכונים פיזיים, המתממשים כהשפעה ישירה משינויי אקלים, כגון: שריפות, שיטפונות, רעידות אדמה וכד' וסיכונים מעבר, הנובעים מקידום מהלכים ומביצוע התאמות בתחום איכות הסביבה, כגון: אנרגיה מתחדשת, הפחתת פחמן, טכנולוגיות וחומרים "ירוקים" וכד'. לסיכונים סביבתיים, לרבות סיכונים שינויי אקלים, עלולה להיות השפעה פיננסית ושאינה-פיננסית על תאגידים בנקאיים, בכללם הבנק. סיכונים אלו יכולים להיכלל גם במסגרת חשיפת הבנק לסיכונים אחרים כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וסיכון נזילות. בדצמבר 2020 שלח המפקח על הבנקים מכתב לתאגידים הבנקאיים בנושא ניהול סיכונים סביבתיים, בדגש על סיכון אקלים. זאת, כחלק מתהליך שנערך בפקוח על הבנקים לגיבוש ואפיון מסגרת לניהול סיכונים סביבה ואקלים, כהגדרתם לעיל, במערכת הבנקאות הישראלית, תוך שאיפה להתאמת הרגולציה והציפיות הבינלאומיות לסביבה המקומית. הבנק מתייחס לסיכונים סביבתיים כחלק מתהליכי ניהול הסיכונים השוטף שלו ובתוך כך נערך גם להרחבת ההתייחסות כמפורט במכתב, בהתאמה לרלוונטיות ולמהותיות בהקשר פעילותו העסקית של הבנק. בהמשך למכתב זה שלח הפיקוח על הבנקים בפברואר 2021 מכתב נוסף לתאגידים הבנקאיים, בו התבקשו למלא שאלון הערכה עצמית ביחס להיבטים שונים של מסגרת ניהול סיכונים סביבה ואקלים. תוצאות השאלון צפויות להוות בסיס לשיחות של הפיקוח על הבנקים עם הבנקים בהקשר זה. [למידע נוסף בנושא סיכון סביבתי ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

טז. סיכון מודל

סיכון המודל הינו סיכון להשלכות שליליות העשויות לבוא לידי ביטוי בהפסד כספי או השפעות לא פיננסיות (קבלת החלטות עסקיות ו/או אסטרטגיות שגויות, פגיעה במוניטין של הבנק ועוד), כתוצאה מהחלטות המתקבלות מתוצרי מודלים שגויים או שימוש לא הולם בתוצרי המודל. מקורות הסיכון הם ליקויים אפשריים באיכות נתוני קלט, מתודולוגיית פיתוח, יישום טכנולוגי ושימוש עסקי. סיכון המודל בקבוצה מנוהל על-ידי יחידה ייעודית ובלתי תלויה, יחידת ניהול סיכון מודל. היחידה מהווה מעגל בקרה שני לסיכון זה, בשיתוף פעילות תיקוף בלתי תלויה ביחידות נוספות בבנק. ניהול סיכון המודל כולל תיקוף בלתי תלוי, מעקב אחר פעולות להפחתת הסיכון המבוצעות ביחידות השונות, הגדרת תיאבון סיכון ואמידת הסיכון המצרפי. בהתאם להנחיית בנק ישראל משנת 2011, כל מודל בשימוש בבנק נדרש בתיקוף בלתי תלוי. החל מרבעון ראשון 2021 סיכון המודל מדווח במסגרת טבלת חומרת גורמי סיכון של הבנק. לאור חוסר הוודאות הנגרם ממשבר התפשטות נגיף הקורונה והסיכון הפוטנציאלי משימוש במודלים בעת הזאת, הוגבר ניטור סיכון המודל במודלים הרלוונטיים.